

METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM, TOMÁŠIKOVA 4, BRATISLAVA

AKO PÍSAŤ ZÁVEREČNÉ PRÁCE

RNDr. PAVEL MÄSIAR

PhDr. ROMAN KVAPIL, PhD.

BRATISLAVA

2010

PREDHOVOR

Od 1. novembra 2009 je účinný zákon č. 317/2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý sa zaoberá aj profesijným rozvojom pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov, ich kontinuálnym vzdelávaním a atestáciami. Zákon č. 317/2009 a jeho vykonávacie predpisy uvádzajú do praxe celý rad zmien nielen vo vzťahu k pedagogickým zamestnancom, ale aj vo vzťahu k inštitúciám, ktoré sú oprávnené poskytovať kontinuálne vzdelávanie. V súvislosti s kontinuálnym vzdelávaním dochádza aj k určitým zmenám v spôsobe ukončovania vzdelávania pedagogických zamestnancov, hlavne pokiaľ ide o písomné záverečné práce. V porovnaní so stavom pred 1. novembrom 2009 ide predovšetkým o terminologické zmeny (namiesto kvalifikačných skúšok sa používa pojem atestácie, namiesto ďalšieho vzdelávania kontinuálne vzdelávanie atď.), ale aj o zmeny v požiadavkách na obsah a rozsah písomných záverečných prác.

*Publikácia Ako písať záverečné práce je určená najmä pedagogickým zamestnancom a odborným zamestnancom, ktorí odovzdávajú písomné záverečné práce kontinuálneho vzdelávania a písomné atestačné práce na metodicko-pedagogickom centre. Poskytujeme v nej základné informácie o tvorbe záverečných prác a isté usmernenia predkladateľom tak, aby sa vyhli niektorým typickým chybám a aby sa dosiahla určitá nevyhnutná jed-
notná úprava záverečných prác.*

Autori

Obsah

Predhovor	2
Obsah	3
Úvod	5
1. Postup pri písaní záverečnej práce	7
2. Štruktúra a úprava záverečnej práce	11
2.1 Základné požiadavky na formálnu úpravu záverečnej práce	11
2.2 Hlavná časť záverečnej práce a jej štruktúra	13
3. Bibliografické odkazy, citácie	16
3.1 Bibliografické odkazy	16
3.1.1 Monografia	18
3.1.2 Seriálová publikácia ako celok (časopis, zborník...)	18
3.1.3 Časti monografií	19
3.1.4 Príspevky do monografií	19
3.1.5 Články v seriálových publikáciách	20
3.2 Zoznam bibliografických odkazov	21
3.3 Citácie, citáty, parafrázy a výtahy	21
3.4 Metóda meno a dátum	22
3.5 Metódy číselných citácií a citácie v poznámkach	24
4. Jazyková a štylistická stránka záverečnej práce	25
5. Záver	27
Zoznam bibliografických odkazov	28
A Požiadavky na rozsah záverečnej práce	30
B Ukážky úprav obalu a titulného listu	31
B.1 Ukážka úpravy obalu záverečnej práce	31
B.2 Ukážka úpravy titulnej strany záverečnej práce	32

ÚVOD

Pod pojmom záverečné práce rozumieme písomné atestačné práce a také práce, ktoré sú súčasťou ukončovania špecializačného vzdelávania, funkčného vzdelávania a kvalifikačného vzdelávania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov.

Jadro predkladanej publikácie je rozdelené na štyri kapitoly. V prvej kapitole upriamujeme pozornosť na postupy, ktoré autorom pomôžu v procese tvorby ich záverečnej práce a skvalitnia jej obsah. Uvádzame v nej aj základné požiadavky na rozsah písomných atestačných prác a písomných záverečných prác kontinuálneho vzdelávania podľa jeho jednotlivých druhov. Cieľom druhej kapitoly je poskytnúť autorom zjednocujúce inštrukcie na štruktúru a úpravu záverečnej práce. Tretia kapitola obsahuje informácie o bibliografických odkazoch a citovaní. Štvrtá kapitola sa zameriava na problematiku výberu vhodných jazykových a stylistických prostriedkov záverečnej práce. Ide síce o formálnu požiadavku, ale prax ukazuje, že práve táto požiadavka býva často zo strany autorov záverečnej práce podceňovaná a nevenuje sa jej toľko pozornosti, koľko si v skutočnosti zasluhuje.

Pohľad na problematiku úpravy záverečných písomných prác a na problematiku bibliografických odkazov je v tejto publikácii zúžený len na záverečné písomné práce, ktoré odovzdávajú pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci na metodicko-pedagogickom centre (ďalej len MPC). Niektoré pravidlá v záujme stručnosti neuvádzame, ale sú zohľadnené v príkladoch a ukážkach. Kto bude potrebovať podrobnejšie informácie, týkajúce sa tejto témy, nájde ich v norme STN ISO 690 o bibliografických odkazoch (vrátane STN ISO 690-2 o citovaní z elektronických prameňov), v prácach Dušana Katuščáka, nášho popredného odborníka v odbore knižničná a informačná veda, prípadne v ďalšej literatúre uvedenej v zozname bibliografických odkazov.

1 POSTUP PRI PÍSANÍ ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Nie všetci autori si uvedomujú, že vypracovanie záverečnej práce si vyžaduje určitý čas. V praxi sa stretávame aj s takými prácami, ktoré boli nesprávne napísané z formálnej aj obsahovej stránky, často aj s pravopisnými chybami. Bolo zrejmé, že ich napísali na poslednú chvíľu. Autori si možno nestačili ani prečítať a v počítači opraviť aspoň tie najzákladnejšie nedostatky. Prirodzene, že recenzenti takéto práce vrátia na doplnenie, úpravu, prepracovanie alebo ich posúdia ako nevyhovujúce. Príprava a napísanie práce si vyžaduje nepodceňiť časový faktor a urobiť si časový plán, aby sa predišlo nárazovosti a živelnosti pri tvorbe záverečnej práce a tým aj zbytočným chybám a nedostatkom.

Od pedagogického alebo odborného zamestnanca s vysokoškolským vzdelaním druhého stupňa sa očakáva, že kvalita jeho práce presiahne úroveň diplomových prác. Zamestnanci so stredoškolským vzdelaním (napr. majstri odbornej výchovy) by sa úrovňou svojich prác mali čo najviac priblížiť bakalárskym prácam.

Dôležité je, aby si autor vybral vhodnú tému záverečnej práce. Výber témy súvisí s účelom záverečnej práce a pracovným zaradením autora, teda kategóriou pedagogického alebo odborného zamestnanca, jeho kariérovou pozíciou a podobne. Zvolená téma (problematika) by mala autora zaujímať, mala by byť aktuálna a zvládnuteľná. Nie je možné, aby autor písal o zvolenej téme a nebol s ňou dobre oboznámený z literatúry (prípadne z iných prameňov, napr. prostredníctvom internetu), či dobre nechápal podstatu problematiky. Umberto Eco (1997, s. 26-27) uvádza štyri pravidlá pre výber témy práce:

1. Téma zodpovedá záujmom autora práce.
2. Pramene nutné na spracovanie problematiky (témy) sú pre autora dostupné.

3. Spracovateľnosť všetkých podkladov zodpovedá kultúrnej úrovni autora.
4. Metodologické predpoklady na daný výskum zodpovedajú skúsenostiam a príprave autora.

Miron Zelina (1995, s. 12) pripomína, že autor si musí vybrať aj úroveň, na akej chce spracovať vybranú tému, či to bude prieskum, experiment, výskum a pod., či tému spracuje opisne (deskriptívne) alebo ako sledovanie dynamiky premenných.

Pri spracovaní zvolenej problematiky vzniká najskôr plán (konceptcia, osnova) práce, potom nasleduje prvopis a nakoniec definitívna podoba práce – čistopis. Ivan Turek (1999, s. 8) uvádza 11 etáp pri písaní záverečnej písomnej práce:

- voľba problému, témy,
- orientácia v literatúre,
- získavanie literatúry,
- štúdium literatúry (výsledkom je teoretická analýza skúmanej problematiky a projekt vlastného prínosu, napr. prieskumu, experimentu, výskumu),
- realizácia vlastného prínosu (napr. prieskumu, experimentu, výskumu),
- kvantitatívna a kvalitatívna analýza výsledkov (napr. prieskumu, výskumu), vyvodenie záverov a odporúčaní,
- prvopis,
- inkubácia a paralelné posúdenie prvopisu konzultantom a kolegami,
- čistopis a záverečná redakcia,
- zviazanie,
- odovzdanie záverečnej práce.

Text záverečnej práce sa má vyznačovať jednoznačnosťou, presnosťou, používaním odbornej terminológie. Má byť dobre čitateľný a písaný tak, aby myšlienky na seba logicky nadväzovali. Z práce by malo byť jasné, aký problém bol riešený, ako bol riešený, čo sa zistilo a čo tieto výsledky znamenajú (Čmejrková et al., 1999, s. 88). Ide o odborný text, ktorý má určité charakteristiky, napríklad sa v ňom neuplatňuje požiadavka štylistickej obmeny, opakovanie výrazu sa nepovažuje za nedostatok (Findra, 2005, s. 35).

Práca má mať určitú mieru pôvodnosti, mala by prispieť k riešeniu danej problematiky konkrétnymi výsledkami, novými informáciami. Z textu musí byť preto jasné, čo autor prebral z literatúry a čo sú jeho vlastné názory, skúsenosti, výsledky, v čom je jeho vlastný prínos. Dá sa očakávať, že záverečná práca pedagogického zamestnanca

alebo odborného zamestnanca bude mať v určitej miere kompilačný charakter, nakoľko v dnešnom svete sa takmer ku každej téme vyskytuje množstvo informácií. Nie je možné tieto informácie prehliadať a začínať úplne od začiatku. No prevzatie informácií od iných autorov do vlastnej práce musí mať nejaký dôvod a určitý zmysel. Musíme rozlišovať medzi bezduchým odpisovaním cudzieho textu a situáciou, keď autor pracuje síce prevažne s cudzími zdrojmi, ale dospieva k novým pohľadom, záverom, prípadne poznatkom (Katuščák et al., 2005, s. 137-138).

Záverečná práca má individuálny charakter. Aj v tomto prípade, podobne ako pri iných individuálnych projektoch, môže nastať situácia, že viac autorov spolupracuje na jednej zložitejšej úlohe. Potom však musí autor záverečnej práce jasne uviesť svoj podiel na spoločnom výsledku a sústrediť sa na opísanie tých častí, ktoré riešil samostatne (Bieliková, 2000, s. 72).

Pri písaní práce treba dodržať stanovený rozsah, ktorý býva určený počtom normalizovaných strán (normalizovaná strana má 30 riadkov, každý riadok má mať 60 znakov), pričom do tohto počtu strán sa nepočítajú obálka, titulný list, predhovor, obsah a prílohy. Počíta sa iba hlavná časť práce, do ktorej patrí aj úvod, záver a zoznam bibliografických odkazov. Nemožno akceptovať nedostatočný rozsah práce, ale prekračovanie stanoveného počtu strán môže tiež svedčiť o neschopnosti autora zvládnuť vybranú problematiku, resp. vyrovnáť sa so stanovenou úlohou. Ak má autor pocit, že potrebuje na svoje vyjadrenie väčší rozsah práce, ako je určený, mal by pouvažovať, ako zhrnúť text a čo z textu môže dať do príloh.

Vyhláška Ministerstva školstva SR č. 445/2009 Z. z. o kontinuálnom vzdelávaní, kreditoch a atestáciách pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov vo svojich ustanoveniach (napr. § 8, ods. 3) uvádza aj rozsah záverečných prác, ktorý je rôzny podľa druhov kontinuálneho vzdelávania alebo stupňa atestácie (prvá atestácia, druhá atestácia), podľa počtu vyučovacích hodín daného kontinuálneho vzdelávania alebo podľa dosiahnutého stupňa vzdelania pedagogického zamestnanca alebo odborného zamestnanca. Rozsah písomnej atestačnej práce je podľa toho určený od 18 do 60 normalizovaných strán, rozsah písomnej záverečnej práce kontinuálneho vzdelávania od 12 do 50 normalizovaných strán. V prílohe A uvádzame požiadavky na rozsah záverečných prác podrobnejšie.

Samostatným problémom je otázka citovania. Niektorí autori záverečných prác jednoducho, bez odkazu na aktuálnom mieste svojho textu, odpíšu časti textu iných autorov a mylne sa domnievajú, že stačí iba v zozname bibliografických odkazov (ako

použitú literatúru) uviesť diela, z ktorých text odpísali. Potom nie je jasné, kde a ako (a či vôbec) použili uvedenú literatúru.

Môže sa stať, že pod názvom Bibliografia (teda nie Zoznam bibliografických odkazov) sa ako príloha k záverečnej práci uvedie usporiadaný zoznam záznamov o literatúre, ktorá sa týka predmetu záverečnej práce, ale nebola priamo použitá pri jej tvorbe (STN ISO 690, s. 28). Bibliografia však nenahrádza Zoznam bibliografických odkazov a v záverečných prácach je väčšinou nefunkčná.

Vyskytujú sa aj iné chyby v citovaní. Napríklad jeden autor napísal vo svojej práci text: „Rozhodujúcu úlohu pre navodenie správnej klímy v triede majú (M. Hejný, 1979) dva faktory...“. Pritom v zozname bibliografických odkazov neuviedol žiadnu prácu od M. Hejného, ale uviedol prácu, z ktorej (ako sa ukázalo) odpisoval. Tú však na aktuálnom mieste v texte necitoval.

Neodporúčame využívať odkazy sprostredkované. Ak však chceme použiť sprostredkovaný odkaz, tak vyhotovíme odkaz na originálny zdroj, za ním „napíšeme slovo Podľa:, prípadne slovo Zdroj: alebo Prameň:. Do toho istého odkazu pripojíme údaje o sekundárnom zdroji“ (Katuščák, 1998, s. 73).

Už v priebehu tvorby záverečnej práce by mal autor myslieť na tieto otázky a pripravovať si priebežne citácie podľa platných požiadaviek a noriem. Neuvedenie alebo nesprávne uvedenie použitého zdroja je otázka morálky autora záverečnej práce a prípadné výhovorky o neznalosti pravidiel citovania (či už z lenivosti alebo neinformovanosti) nemôžu byť ospravedlnením.

2 ŠTRUKTÚRA A ÚPRAVA ZÁVEREČNEJ PRÁCE

2.1 Základné požiadavky na formálnu úpravu záverečnej práce

Čistopis (definitívna podoba) záverečnej práce má mať určitú štruktúru a formálnu úpravu. Musí byť napísaný v čitateľnom tlačennom formáte. To znamená, že treba použiť dobre čitateľné znaky, voliť čiernu tlač na bielom nepriehľadnom hladkom papieri formátu A4. Nie je nutné, aby strana mala 30 riadkov po 60 úderov, hoci rozsah práce sa počíta podľa takýchto – normalizovaných strán. Normalizované strany je účelné prepočítať na počet úderov (znakov vrátane medzier, t. j. normostrana: 30 riadkov x 60 znakov = 1 800 znakov).

Pri záverečných prácach sa používa jednostranná tlač. Hoci existujú určité ekonomické, ekologické a možno aj iné argumenty na používanie obojstrannej tlače (Katuščák et al., 2005, s. 158), vzhľadom na malý rozsah a nízky náklad (spravidla 2 exempláre) záverečných prác zatiaľ tieto argumenty nestačia na zmenu tradičného prístupu, teda aj v záverečných prácach odovzdávaných na MPC sa vyžaduje jednostranná tlač.

Pri práci na počítači je niekoľko možností voľby typu písma (fontu), jeho veľkosti a použitia riadkovania. Najčastejšie sa používajú fonty písma Times New Roman, Arial a Courier New. Odporúčame použiť písmo veľkosti 12 –14 bodov a riadkovanie 1,5.

Okraje stránky (textu) odporúčame vo vzdialenosti 2,5 cm od hornej, dolnej a pravej (vonkajšej) a – kvôli väzbe – 3,5 cm od vnútornej (ľavej) hrany listu. Text treba napísať a upraviť podľa platných pravidiel písania a úpravy písomností, napr. bodku, čiarku, dvojbodku písať hneď za slovom a potom medzeru. (Jediná výnimka je pri uvádzaní bibliografických odkazov, kde medzi miestom vydania a názvom vydavateľstva

je aj pred dvojbodkou medzera.) Úvodzovky a zátvorky sa píšu tesne k výrazu, bez medzier z pravej a ľavej strany a pod. (STN 016 910, 1999, s. 9).

Na číslovanie častí textu sa používajú len základné arabské číslice. Úvod sa nečísluje, prípadne sa použije číslica 0. Jednotlivé kapitoly sú označené jednou číslicou a začínajú sa vždy na novej strane, podobne ako úvod, záver a zoznam bibliografických odkazov. Podkapitoly (a ich časti) sú číslované ďalšími arabskými číslicami, pričom jednotlivé číslice sa podľa úrovni oddeľujú bodkou. Príklad číslovania častí práce je v obsahu tejto publikácie na strane 3.

Obrázky, tabuľky a pod., ktoré súvisia s témou okrajovo (dokresľujú text hlavnej časti práce), sa dávajú do príloh. Prílohy sa na prvej úrovni nečíslujú, ale označujú sa pomocou veľkých písmen latinky, napr. Príloha A, Príloha B. Ak treba označiť časti príloh, používajú sa na ďalších úrovniach číslice oddelené bodkou, napr. Príloha A.1, Príloha A.2.1.

Ak sa obrázky a ilustrácie nachádzajú v hlavnej časti práce, treba ich vhodne očíslovať. Ak je ilustrácií a obrázkov málo, použije sa spoločné pomenovanie „Obrázok“. Ak ich je viac a rôznorodých, môžu sa rozlišovať a číslovať podľa jednotlivých typov, napr.: Obrázok 1, Obrázok 2, ..., Graf 1, Graf 2, ..., Fotografia 1, Fotografia 2, Fotografia 3, ... (Katuščák, 2008, s. 37).

Treba odlišovať číslovanie (označovanie) častí textu alebo príloh od číslovania strán. Strany sa číslujú (vrátane príloh, ak je to účelné) nepretržite. Obálka sa do číslovania strán nepočíta. Strana číslo 1 je titulná strana, ale toto číslo sa nepíše.

Predná časť záverečnej práce obsahuje obal (obálku), titulný list, predhovor a obsah. Úprava obalu (predný obal) má byť podľa prílohy B.1 (pozri stranu č. 31), teda názov inštitúcie – poskytovateľa kontinuálneho vzdelávania, resp. realizátora atestácie (v tomto prípade MPC), asi 5 cm od hornej hrany listu, názov práce asi 10 cm od hornej hrany listu, meno a priezvisko autora bez titulov 15 cm od hornej hrany listu a rok (vydania – odovzdania) asi 25 cm od hornej hrany listu.

Úprava titulného listu má byť podľa prílohy B.2 (s. 32), teda názov práce asi 7 cm od hornej hrany listu, potom druh práce (písomná atestačná práca alebo písomná záverečná práca kontinuálneho vzdelávania) asi 10 cm, úplné meno autora (vrátane titulov) asi 12 cm, názov a adresa MPC a jeho pracoviska, kde sa práca odovzdáva, asi 16 cm od hornej hrany listu. Asi 19 cm od hornej hrany listu má byť špecifikácia záverečnej práce, kde sa uvedie napr. Prvá atestácia, Funkčné vzdelávanie, Kvalifikačné vzdelávanie Etická výchova a pod. Pracovisko autora (školu) treba uviesť vo vzdialenosti asi 22 cm, miesto a rok asi 25 cm od hornej hrany listu.

Predhovor v záverečnej práci nie je nutný. Ak sa autor rozhodne napísať predhovor, krátko v ňom predstaví svoju prácu, uvedie jej cieľ, hlavné zdroje informácií. Predhovor má určitý spoločenský charakter, môže obsahovať poďakovanie tým, ktorí autorovi pomohli.

Čestné vyhlásenie, že autor napísal záverečnú prácu samostatne a použil iba uvedené literatúru, nie je potrebné, lebo autor je povinný dodržiavať autorský zákon.

V obsahu sa uvádzajú názvy častí práce (vrátane číslovania kapitol a príloh) a čísla príslušných strán.

2.2 Hlavná časť záverečnej práce a jej štruktúra

Hlavná časť práce obsahuje úvod, jadro, záver a zoznam bibliografických odkazov. Úvod je v porovnaní s predhovorom podrobnejší, vecnejší a s presnejšími v opisovaní cieľov práce, jej zamerania, významu riešenej problematiky, zdroja informácií a pod. V úvode môže byť načrtnutá aj štruktúra práce. Úvod je vstupnou časťou záverečnej práce, v ktorej by malo byť uvedené, na čo je práca zameraná, čo bolo podnetom na voľbu danej problematiky, čím je zvolená téma významná, kto prípadne pomáhal pri realizácii záverečnej práce a pod. Úvodná časť by mala čitateľovi poskytnúť predbežnú informáciu o celi záverečnej práce a jej prínose.

Úvod možno v zásade rozčleniť na tri odseky. V prvom odseku sa stručne uvedie riešená problematika v širšom kontexte jej existencie. Naznačí sa jej opodstatnenosť v rámci predkladanej záverečnej práce. V druhom odseku sa môže stručne uviesť stav riešenej problematiky v minulosti a súčasnosti. V treťom odseku treba definovať a taxatívne vymenovať ciele záverečnej práce. Na túto časť úvodu sa veľmi často zabúda, a tak sa autori dostávajú do situácie, keď nasledujúce časti ich práce nemajú jasné smerovanie a zjavný súvis.

Jadro práce sa člení na jednotlivé kapitoly a podkapitoly. Obsah kapitol a ich častí závisí od témy a charakteru práce. Každá záverečná práca musí obsahovať analýzu problému, kde autor preukáže orientáciu v zvolenej problematike. Z analýzy problému vyplynie, čím môže a chce autor prispieť k riešeniu danej problematiky (témy). Autor záverečnej práce potom opíše postup, metódy a výsledky vlastného riešenia. Miron Zelina (1995, s. 28) odporúča text práce, ak sa uskutočnil pedagogický prieskum, výskum alebo experiment, deliť na teoretickú časť a výskumnú časť. Teoretická časť (asi tretina

celej práce) obsahuje vymedzenie základných pojmov, doterajšie poznatky o problematike, teoretické východiská. Kľúčovou je výskumná (experimentálna, prieskumná) časť, zvlášť zistené výsledky a ich interpretácia.

Jadro záverečnej práce by teda malo obsahovať teoretickú časť a praktickú časť. Teoretická časť poskytuje analytický prehľad o doterajších zisteniach o zvolenom probléme a o tom, akými spôsobmi (metódami, výskumnými či prieskumnými nástrojmi) sa problém doteraz skúmal. Táto časť si vyžaduje spracovanie na základe poznania relevantnej literatúry. Netreba zabúdať, že v tejto časti je dôležitý aspekt výberu tých teoretických vstupov, ktoré majú vo vzťahu k riešenej problematike zjavný súvis. Nie je možné jednotlivé poznatky k sebe priraďovať bez logickej nadväznosti vo vzťahu k názvu práce a nasledujúcim častiam práce.

Každý teoretický vstup si vyžaduje od autora aj zaujatie vlastného stanoviska k vybraným častiam teórie, čím práca získava na autentickejšť a originalnosti. Informácie z kontextov rôznych existujúcich literárnych zdrojov, ktoré autor vo svojej práci uvádza bez zaujatia vlastného stanoviska k nim, pôsobia ako kusé a vytrhnuté, ba čo viac, môžu vzbudzovať podozrenie z plagiátorstva a nedovoleného narábania s nimi.

Praktická časť záverečnej práce v podmienkach realizácie atestácie alebo ukončovania kontinuálneho vzdelávania predstavuje praktický pohľad autora na riešenie problematiky. Jej obsahom môže byť napríklad vlastný návrh na riešenie predkladanej problematiky, ktorý vychádza z dlhodobejšieho pozorovania, interpretácie a analýzy daného javu pedagogickej praxe alebo z dlhodobejšieho zbierania (získavania), interpretácie a analýzy údajov o danom jave pedagogickej praxe (dokumenty písomného charakteru, ktoré sú súčasťou pedagogickej agendy školy alebo školského zariadenia). Ak praktická časť predstavuje prieskum na zistenie údajov o sledovanom jave, jeho súčasťou je interpretácia a analýza nameraných hodnôt a odporúčania pre prax.

Jedným z najčastejších nedostatkov predkladaných záverečných prác je, že namerané hodnoty ostávajú iba v rovine opisu. Chýba ich dôsledná analýza a uvedenie príčin, prečo dochádza k istým, hlavne negatívnym javom v rámci sledovaného problému.

Záver práce má súvisieť s jadrom práce, jeho účelom je zhrnúť výsledky a stručne vyjadriť jej význam. V závere sa uvádzajú výsledky celej práce. Podobne ako úvod, ktorý celú prácu uvádza, záver prácu dokončuje. Preto je potrebné zhodnotiť prácu ako celok, predovšetkým deklarovat, či sa podarilo dosiahnuť vytýčený cieľ. Rovnako je potrebné poukázať na problémy, ktoré sa nepodarilo v jednotlivých častiach záverečnej práce vyriešiť, a pokiaľ je to možné, autor by mal navrhnúť spôsob ich riešenia. Záver

musí nadväzovať na výklad, úvahu, opis a argumenty v jadre práce. Je chyba, ak má s myšlienkami jej jadra iba malý súvis, resp. žiadny súvis. Rovnako nejde o prepísanie úvodu ani opakovanie niektorých jeho častí a ďalšie teoretizovanie.

3 BIBLIOGRAFICKÉ ODKAZY, CITÁCIE

Bibliografický odkaz, citát a citácia sú termíny, ktoré si nemožno zamieňať. Hoci navzájom súvisia, ide o tri navzájom odlišné pojmy.

Bibliografický odkaz je záznam o diele (dokumente), z ktorého sa čerpá (cituje), urobený podľa daných pravidiel.

Citát je doslovne prevzatý text.

Citácia je uvedenie prameňa (dokumentu, diela), odkiaľ autor, v tomto prípade autor záverečnej práce, prevzal citát, myšlienku alebo údaj. Uvádza sa na aktuálnom mieste v texte. Nestačí uviesť použité dielo iba v zozname literatúry (v zozname bibliografických odkazov) na konci záverečnej práce. Citácia na aktuálnom mieste textu sa robí skrátenou formou, aby nenarušovala plynulosť textu, ale tak, aby sa dala pohotovo nájsť použitá pasáž v prameni, z ktorého sa čerpá.

3.1 Bibliografické odkazy

Bibliografické odkazy sú záznamy o dokumentoch (prameňoch) a sú uvedené v zozname bibliografických odkazov. Tvoria sa podľa určitých schém (pravidiel). Uvádzame ukážky priamo z normy STN ISO 690, pričom vynechávame (okrem údajov o vydavateľovi) nepovinné údaje. Na účely záverečných prác odovzdávaných na MPC nie je potrebné uvádzať (nami) vynechané nepovinné údaje. Ak sa ich však autor rozhodne uvádzať (ale v súlade s normou STN ISO 690), nemožno to považovať za chybu.

Poradie údajov je v bibliografických odkazoch záväzná. Každý údaj v odkaze sa musí oddeliť interpunkčným znamienkom.

Rodné mená osôb (autorov) sa môžu v bibliografických odkazoch nahradiť iniciálovými skratkami (ak to nespôsobí nejasnosti). Ak sú v prameni uvedení dvaja alebo traja autori, v odkaze sa uvedú všetci (napr.: DZÚRIK, R. – TRNOVEC, T. alebo: PAULINY, Eugen – RUŽIČKA, Jozef – ŠTOLC, Jozef, prípadne: PAULINY, E., RUŽIČKA, J. a ŠTOLC, J.). Ak sú v dokumente (prameni) viac ako tri mená, tak možno uviesť len prvé meno alebo len prvé dve, alebo len prvé tri a uvedie sa skratka et al. (et alii), prípadne a i. (a iní). Ak nie je známe meno autora alebo korporácie zodpovednej za dielo, tak sa tento údaj vynechá (nenapíše sa slovo anonym) a na prvom mieste odkazu je názov dokumentu.

Údaj, že ide o prvé vydanie, sa napíše iba vtedy, ak je to uvedené v dokumente. Ďalšie vydania sa uvádzajú tak, ako sú udané v dokumente (prameni). „Ak nie je v prameni uvedené miesto vydania, ale dá sa určiť podľa iných príznakov, uvedie sa v hranatých zátvorkách“ (Kimlička, 2004, s. 15). Uvádzanie údajov v bibliografických odkazoch bude jasné z ďalšieho textu a príkladov.

Na každý typ bibliografického odkazu (monografie, seriálové publikácie, časti monografií, príspevky do monografií, články v seriálových publikáciách) uvádzame (3.1.1 a ďalej) tri ukážky. Prvá ukážka má medzinárodný charakter, druhá sa týka odkazu na slovenský prameň a tretia sa vzťahuje na elektronický dokument alebo jeho časť. V porovnaní s normou STN ISO 690 neuvádzame ukážky odkazov na patentové dokumenty.

Anglický názov by mohol mať plnovýznamové slová napísané s veľkými začiatočnými písmenami, napr. *Cyklotron Waves in Plasma* a nie *Cyklotron waves in plasma*. Naše ukážky sú však prebraté priamo z normy STN ISO 690 v takej podobe, ako boli uvedené, teda s malými písmenami. K danej otázke sa D. Katuščák (1998, s. 72) vyjadruje takto: „Údaje sa preberajú tak, ako sa nachádzajú v dokumente. Nemusia sa presne reprodukovat veľké písmená (ak je napr. v prameni názov verzálkami) ani interpunkcia. Ak údaje nie sú v latinke, treba ich transliterovať podľa noriem ISO.“

Ak ide o odkaz na elektronické informačné zdroje, D. Katuščák (2005, s. 223) uvádza: „Elektronické (digitálne) zdroje sú rovnocenné so všetkými ostatnými dokumentmi a vzťahujú sa na ne rovnaké práva a povinnosti z hľadiska autorského práva a rešpektovania copyrightu.“

Podľa Šveca (2002, s. 369-372) pri bibliografickom zápise elektronických dokumentov treba uviesť, okrem údajov uvádzaných pri konvenčnom dokumente, aj

- druh elektronického nosiča, napríklad [online], [disketa],

- dátum vydania zdroja (ako je uvedený v zdroji),
- dátum aktualizácie (uviesť za dátumom vydania),
- dátum citovania, napríklad [cit. 2002-02-27],
- údaje o dostupnosti,
- prípadne ďalšie informácie.

Pre lepšiu názornosť uvedieme v ďalšom texte niekoľko ukážok aj z normy STN ISO 690-2, ktorá sa zaoberá citovaním z elektronických prameňov. Čitateľ tieto ukážky ľahko identifikuje.

3.1.1 Monografia

Schéma odkazu na monografiu obsahuje tieto údaje: meno autora (zostavovateľa) názov, vydanie, vydavateľstvo (miesto, vydavateľ), rok vydania, štandardné číslo.

LOMINADZE, DG. Cyclotron waves in plasma. 1st ed. Oxford : Pergamon Press, 1981. ISBN 0-08-021680-3

WELTONOVÁ, Jude: Impresionizmus. 1. vyd. Bratislava : Perfekt, 1996. ISBN 80-8046-020-5

CAROLL, Lewis. Alice's Adventures in Wonderland [online]. [Dortmund (Nemecko)]: WindSpiel, November 1994 [cit. 10. februára 1995]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.germany.eu.net/books/caroll/alice/html>>.

3.1.2 Seriálová publikácia ako celok (časopis, zborník...)

Odkaz na seriálovú publikáciu obsahuje názov, hlavnú zodpovednosť, vydanie (prvá ukážka uvádza Preliminary Edition, druhá neuvádza vydanie), značenie zošita (dátum a číslo, resp. dátum alebo číslo), vydavateľstvo, rok, štandardné číslo (slovenská ukážka neobsahuje štandardné číslo, lebo neexistuje).

Communications equipment manufacturers. Manufacturing and Primary Industries Division, Statistics Canada. Preliminary Edition. 1970- . Ottawa : Statistics Canada, 1971- . ISSN 0700-0758

Elán: Zodp. red. Ján Čietek Smrek. 1930- . Praha : Leopold Mazáč, roč. 1936/37.

Journal of Technology Education [online]. Blacksburg Va.) : Virginia Polytechnic Institute and Stat University, 1989- [cit. 15. marca 1995]. Dostupné na internete: <gopher://borg.lib.vt.edu:edu:70/1/jte>. ISSN 1045-1064

3.1.3 Časti monografií

Schéma odkazu obsahuje meno autora (zostavovateľa), názov zdrojového dokumentu, vydanie, číslo časti (slovenská ukážka neobsahuje, ale orientácia v zdrojovom dokumente je zabezpečená lokalizáciou uvedenou za rokom vydania), vydavateľstvo, rok a lokalizáciu v zdrojovom dokumente.

PARKER, TJ. and HASWELL, WD. A text-book of zoology. 5th ed. vol. 1. London : Macmillan, 1930. Section 12, Phylum Mollusca, p. 663-782.

HUDEC, Imrich et al.: Úrazová chirurgia. 1. vyd. Martin : Osveta, 1986, časť C, kap. III. Poranenie chrbtice a miechy, s. 508-579.

CAROLL, Lewis. Alice's Adventures in Wonderland [online]. [Dortmund (Nemecoko)]: WindSpiel, November 1994 [cit. 30. marca 1995]. Chaptter VII. A Mad Tea-Party. Dostupné na World Wide Web: <http://www.germany.eu.net/books/caroll/alice_10.html#SEC13>.

3.1.4 Príspevky do monografií

Odkaz obsahuje meno autora príspevku, názov príspevku, spojovací výraz In, meno autora zdrojového dokumentu, názov zdrojového dokumentu, vydanie (ak je uvedené

v dokumente – v našich ukázkach nie je), vydavateľstvo, rok a lokalizáciu v zdrojovom dokumente.

WRIGLEY, EA. Parish registers and the historian. In STEEL, DJ. National index of parish registers. London : Society of Genealogists, 1968, vol. 1, p. 156-167.

GÁJER, S.: Gymnastika. In: SÝKORA, František et al.: Telesná výchova a šport. Bratislava : Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 1995, zv. 2, s. 81-82.

MCCONNEL, W. H. Constitutional History. In The Canadian Encyclopedia [CD-ROM]. Macintosh version 1.1 Toronto : McClelland & Stewart, c1993. ISBN 0-7710-1932-7

3.1.5 Články v seriálových publikáciách

Odkaz obsahuje: meno autora, názov, spojovací výraz In na uvedenie zdroja, z ktorého je citovaná časť (spojovací výraz nie je povinný, ak sa zdroj odlíši typograficky alebo interpunkčným znamienkom), názov zdrojového dokumentu, vydanie (príklady neobsahujú), lokalizácia v zdrojovom dokumente (rok, resp. dátum vydania, označenie časti, stránkovanie časti).

WEAVER, Wiliam. The collectors: command performances. Architectural Digest. December 1985, vol. 42, no. 12, p. 126-133.

VESELÁ, Táňa: Medveď človeka zbije, ale nezabije. In: Plus 7 dní, 2. nov. 1994, č. 45, s. 5-7.

STONE, Nan. The Globalization of Europe. Harvard Business Review [online]. May-June 1989 [cit. 3. októbra 1990]. Dostupné v BRS Information Technologies, McLean (Va.).

3.2 Zoznam bibliografických odkazov

Všetky citované pramene sa musia zaradiť do zoznamu bibliografických odkazov. Neuvádza sa v ňom iná literatúra, možno uviesť „iba tú literatúru, z ktorej autor pri písaní práce čerpal a na ktorú sa v práci odvoláva“ (Turek, 1999, s. 13). Zoznam sa zvyčajne usporiada podľa abecedy a umiestni sa na novú stranu hneď za hlavný text. Jednotlivé záznamy sa píše do zoznamu ako samostatné odseky bez zarážky a sú oddelené medzerami, podobne ako je uvedené v nasledujúcej ukážke.

Elán: Zodp. red. Ján Čietek Smrek. 1930- . Praha : Leopold Mazáč, roč. 1936/37.

GÁJER, S.: Gymnastika. In: SÝKORA, František et al.: Telesná výchova a šport. Bratislava : Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 1995, zv. 2, s. 81-82.

HUDEC, Imrich et al.: Úrazová chirurgia. 1. vyd. Martin : Osveta, 1986, časť C, kap. III. Poranenie chrbtice a miechy, s. 508-579.

LOMINADZE, DG. Cyclotron waves in plasma. 1st ed. Oxford : Pergamon Press, 1981. ISBN 0-08-021680-3

VESELÁ, Táňa: Medveď človeka zbije, ale nezabije. In: Plus 7 dní, 2. nov. 1994, č. 45, s. 5-7.

3.3 Citácie, citáty, parafrázy a výťahy

„S termínom citát je najmenej ťažkosť. Je to text, ktorý sme doslovne prevzali z nejakého dokumentu, informačného zdroja. Píšeme ho v úvodzovkách. Ak má citát viac ako štyri riadky, oddelíme ho od ostatného textu a odsadíme od ľavého okraja“ (Katuščák, 2008, s. 84).

Rozdiel medzi citátom a parafrázou je v tom, že v parafráze sa prebratý text uvádza vlastnými slovami autora záverečnej práce. Parafráza sa používa pri zjednodušovaní (nepodstatnom skrátaní) prevzatého textu, pričom sa musí zachovať jeho pôvodný obsah. Môže sa stať, že parafráza je niekedy dlhšia ako pôvodný (originálny, prevzatý)

text, ale nesmie obsahovať vlastné myšlienky autora záverečnej práce, pôvodný obsah musí byť bezpodmienečne zachovaný. Parafráza sa nedáva do úvodzoviek.

Výťah je podstatná redukcia, ktorá obsahuje len hlavné myšlienky prevzatého textu. Ani do výťahu však nemožno pridávať (zakomponovať) vlastné názory.

Iba pri citáte sa citovaný text dáva do úvodzoviek. No nielen pri citáte, ale aj pri parafráze, výťahu, prevzatí údajov a pod. sa musí uviesť prameň (dokument), z ktorého autor záverečnej práce čerpá.

Označenie (uviedenie) tohto prameňa v texte sa robí skrátenou formou a voláme ho citácia (citovanie). To znamená, že citácie sa týkajú nielen citátov, ale aj parafráz, výťahov, prevzatých dát, údajov atď.

Citácia je teda forma skráteného odkazu a vyjadruje vzťah medzi záznamom o dokumente v zozname bibliografických odkazov a miestom v texte záverečnej práce, kde na daný dokument autor záverečnej práce odkazuje, kde je citovaná položka (citát, parafráza, výťah, údaj...).

Vďaka citácii vieme nájsť príslušný záznam (položku) v zozname bibliografických odkazov a citovanú pasáž v pôvodnom dokumente (prameni).

Norma STN ISO 690 uvádza tri spôsoby citovania:

- metódy číselných citácií,
- citácie v poznámkach,
- metódu prvého údaj a dátumu, ktorá sa zvykne nazývať metódou meno a dátum.

V jednej práci možno použiť len jeden spôsob (metódu) citovania. V záverečných prácach odporúčame uprednostňovať metódu meno a dátum, ktorá je na tieto účely najvhodnejšia.

3.4 Metóda meno a dátum

Táto metóda citovania sa správne nazýva metóda prvého údaj a dátumu. Keďže prvým údajom býva spravidla meno autora, citovanie podľa tejto metódy je vlastne citovanie podľa mena a dátumu. V zátvorkách za menom a rokom (dátumom) je potrebné uviesť aj čísla strán, aby sa čitateľ (napr. aj recenzent) záverečnej práce mohol pohotovo zorientovať v pôvodnom dokumente.

Príklad 1

Určenie účelu didaktického testu je prvým krokom pri konštrukcii didaktického testu (Turek, 1996, s. 20).

V zátvorke nemusí byť uvedené meno, ak je jasné z textu.

Príklad 2

Podobne Ivan Turek (1996, s. 20) uvádza: „Prvý krok, ktorý je potrebné urobiť pri konštrukcii DT, je určiť jeho účel.“

V zozname bibliografických odkazov môžu byť v jednom odkaze (pri jednom prameni) uvedené aj mená viacerých autorov. „Ak sa v zozname bibliografických odkazov nachádzajú mená viacerých autorov, v citácii v texte sa uvedie len prvý autor a pripojí sa latinská skratka et al.“ (Katuščák, 1998, s. 107). Táto skrátaná forma však nesmie zapríčiniť nejednoznačnosť spojenia medzi citáciou a zoznamom bibliografických odkazov.

Môže sa stať, že v zozname bibliografických odkazov je viac prameňov (dokumentov) od toho istého autora z toho istého roku. V takomto prípade sú odlišené písmenami, ako ukazuje príklad 3. Rovnaké odlišenie musí byť v bibliografických odkazoch.

Príklad 3

„Keď sme tvoriví, cítime a prežívame, že žijeme plnšie, integrovanejšie, zmysluplnejšie a významnejšie ako v ostatné chvíle života“ (Zelina, 1997a, s. 177). No len 40 % učiteľov vedelo správne odpovedať na otázku, čo je tvorivosť (Zelina, 1997b, s. 5).

Pri použití metódy meno a dátum sa záznamy v zozname bibliografických odkazov uvádzajú v abecednom poradí a za meno sa pridá rok vydania. Okrem toho sa v tomto zázname za údaj o autorovi (za meno, resp. za mená) nedáva dvojbodka, ale bodka. Ukážku uvádzame v príklade 4.

Príklad 4

KATUŠČÁK, Dušan. 2008. *Ako písať záverečné a kvalifikačné práce*. 5. nezmenené vydanie. Nitra : Enigma, 2008. ISBN 978-80-89132-45-4

LAPITKA, Marián. 1990. *Tvorba a používanie didaktických testov*. Bratislava : SPN, 1990.

ŠVEC, Štefan. 2002. *Zostavovanie bibliografických odkazov a ich zoznamov podľa revídovanej STN ISO 690*. In: *Pedagogická revue*, september – október 2002, roč. 54, č. 4, s. 364-372. ISSN 1335-1982

TUREK, Ivan. 1996. *Učiteľ a didaktické testy. 1. vydanie*. Bratislava : Metodické centrum mesta Bratislavy, 1996. ISBN 80-7164-139-1

ZELINA, Miron. 1997a. *Ako sa stať tvorivým*. Prvé slovenské vydanie. Šamorín : FONTANA Kiadó, 1997. ISBN 80-85701-09-X

ZELINA, Miron. 1997b. *Tvorivý učiteľ*. 1. vydanie. Bratislava : Metodické centrum mesta Bratislavy, 1997. ISBN 80-7164-192-8

3.5 Metódy číselných citácií a citácie v poznámkach

Pri metódach číselných citácií a citovaní v poznámkach sa používajú odkazové čísla.

Podstatou *metódy číselných citácií* je, že odkazové čísla (uvádzané ako horné indexy alebo v zátvorkách) odkazujú na pramene v poradí, v akom sa pramene v texte citujú prvýkrát. Pri ďalšom citovaní toho istého prameňa sa už používa pridelené číslo, ktoré má prvá citácia daného prameňa. Za číslom citácie sa môžu uviesť čísla strán dokumentu (prameňa). Zoznam bibliografických odkazov treba v tomto prípade usporiadať podľa čísel, ktoré boli citáciami zavedené (nie podľa abecedy).

Ak čísla (horné indexy alebo v zátvorkách) odkazujú na poznámky a ak poznámky obsahujú citácie, hovorí sa o *metóde citovania v poznámkach*. Poznámky sa uvádzajú pod čiarou, na konci kapitoly alebo na konci práce a sú usporiadané podľa odkazových čísel. Jedna poznámka môže obsahovať citácie aj viacerých dokumentov.

4 JAZYKOVÁ A ŠTYLISTICKÁ STRÁNKA ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Záverečná práca je verbálnym dielom, a preto dôležitú úlohu pri nej hrá nielen to, akú problematiku autor rieši, k akým záverom dospel atď., ale aj to, akú má jazykovú a štylistickú úroveň. Záverečná práca, ktorá je výborná z obsahovej stránky a má dobrú jazykovú a štylistickú úroveň, má veľké šance byť vynikajúco hodnotená.

Štýl je cieľavedomý výber jazykových prostriedkov s ohľadom na situáciu a funkciu prejavu. Text každej záverečnej práce je štylizovaním, teda výberom a tvorením slov, slovných spojení, viet, súvetí, odsekov, podkapitol, kapitol atď. Zo šiestich existujúcich štýlových rovín (hovorová, rečnícka, administratívna, publicistická, náučná, umelecká) je vzhľadom na adresnosť (teda komu je niečo určené) záverečnej práce nevyhnutné používanie práve náučného štýlu.

Záverečná práca patrí k odbornému (náučnému) štýlu, ktorý sa vyznačuje vecnosťou, jednoznačnosťou, úspornosťou a presnosťou jazyka. Použitie hovorového jazyka, dokonca slangu (s výnimkou autentických citátov skúmaných osôb), je nevhodné. Základné znaky odborného štýlu sú:

- písomnosť,
- adresnosť,
- pojmovosť,
- odbornosť,
- jasnosť a jednoznačnosť,
- prehľadnosť.

Písomnosť je vlastnosť, ktorou je autor izolovaný od prijímateľa i od prostredia, v ktorom

sa jeho text bude prijímať. Chýba mu spätná väzba i mimojazykové prostriedky – gesto, mimika, prostredie, zvuk. Na tvorení formy výrazu sa zúčastňuje jediný faktor, preto musí byť jazykový prejav úplný, explikatívny (vysvetľujúci, vykladajúci).

Adresnosť je ďalšia vlastnosť náučného štýlu. Prejavuje sa hlavne v skladbe vety z pohľadu slovnej zásoby. Slovná zásoba náučného štýlu je nocionálna (vecná), t. j. použité slová majú vyjadrovať iba toľko, koľko treba na objektívne komunikovanie vecného, logického obsahu.

Pojmivosť náučného štýlu sa prejavuje v texte tým, že sa v ňom vyskytuje väčšie množstvo podstatných mien (hovoríme o tzv. hypertrofii substantív) oproti výskytu dejových slovies (tzv. atrofia verb).

Odbornosť je najtypickejšia vlastnosť náučného štýlu. V náučnom štýle je prevaha odborných výrazov, ktoré robia text pojmovo hustým: slová s predponami (mili-, anti-, semi-, poly-, hyper-, a-, i- atď.), slová cudzieho pôvodu (latinské a grécke), zaužívané odborné pojmy a zaužívaná odborná metafora z oblasti pedagogiky, psychológie, didaktiky a odborov aprobačného zamerania. Odborné termíny používame s takou mierou, v akej sú na danom mieste potrebné a funkčné.

Jasnosť a jednoznačnosť vyjadrovania je ďalším nesporným znakom práce náučného charakteru. Neobratné vetné konštrukcie, neprehľadné súvetia sťažujú porozumenie textu. Dlhé vety musí čitateľ zložito dekodovať, segmentovať na menšie významové celky, aby im rozumel. Pri písaní je potrebné dávať si pozor na to, ako nadväzujú myšlienky. Príliš veľké myšlienkové skoky komplikujú čítanie. Takýto text pôsobí, akoby mal pomiešané vety. Častým nedostatkom sú „vatové slová“. Sú to prázdne výrazy, klišé, ktoré sa používajú so zámerom zvýšiť odbornú úroveň textu, ale majú skôr opačný účinok.

Prehľadnosť je ďalšou podmienkou významne ovplyvňujúcou zrozumiteľnosť a informatívnu obsažnosť. Autor musí mať na zreteli, že čitateľovi nemusí byť problematika do takej miery známa ako jemu. Prehľadnosť možno dosiahnuť jednak logickým štruktúrovaním obsahu textu, vhodnými jazykovými prostriedkami, ale aj tým, že z množstva údajov získaných v priebehu tvorby záverečnej práce, v priebehu realizácie prieskumu (výskumu) vyberá autor len podstatné a funkčne viazané na konkrétne výroky. V tejto súvislosti je veľmi dôležité zostavovať prehľadné tabuľky a grafy. Obsah dobre (teda funkčne) zostavenej tabuľky umožňuje na malom priestore poskytnúť veľa informácií. Treba dať pozor na to, aby boli tabuľky a grafy umiestnené čo najbližšie k textu, na ktorý sa svojim obsahom viažu, a mali aj príslušnú legendu. Autor musí mať na pamäti, že tabuľka či graf, ak majú byť funkčné, musia byť zrozumiteľné nielen jemu, ale aj ostatným používateľom.

5 Záver

V publikácii uvádzame základné informácie o úprave záverečných písomných prác, aby sme zjednotili formálnu úpravu prác autorov – pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov, na ktorých sa vzťahuje zákon č. 317/2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a doplnení niektorých zákonov, ktorí odovzdávajú svoje práce na MPC v rámci ukončovania príslušných druhov kontinuálneho vzdelávania a v rámci vykonávania atestácie. Stručne uvádzame základné rady a pripomienky k postupu pri písaní záverečnej práce a požiadavky na rozsah záverečných prác. Dotýkame sa aj jazykovej a štylistickej stránky záverečnej práce.

Dôležitou súčasťou našej práce sú informácie a inštrukcie o obsahu, forme a štruktúre bibliografických odkazov a odporúčanom spôsobe citovania. Schémy bibliografických odkazov a metódy citovania sú svojím spôsobom súčasťou úpravy záverečných prác, ale ich správne používanie poukazuje predovšetkým na odbornosť textu.

V niektorých jednotlivostiach alebo pohľadoch existuje viac možných prístupov k citovaniu a k bibliografickým odkazom, ale základné princípy zostávajú platné v rámci príslušných noriem. Určitá nejasnosť existuje v tom, či sa za štandardným číslom (ISBN, ISSN a pod.) píše alebo nepíše bodka. Niektorí autori ju píšu, niektorí nie. To však nie je z pohľadu autorov záverečných prác podstatné. Podstatné je dodržiavanie základných princípov citovania a etiky práce s cudzím textom.

Dúfame, že naša publikácia prispeje k zvýšeniu celkovej úrovne záverečných prác.

Zoznam bibliografických odkazov

BIELIKOVÁ, Mária. 2000. *Ako úspešne vyriešiť projekt*. Bratislava : Slovenská technická univerzita, 2000. ISBN 80-227-1329-5

ČMEJRKOVÁ, Světlana – DANEŠ, František – SVĚTLÁ, Jindra. 1999. *Jak napsat odborný text*. Praha : Leda, 1999. ISBN 80-85927-69-1

ECO, Umberto. 1997. *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc : Votobia, 1997. ISBN 80-7198-173-7

FINDRA, Ján. 2005. Hlavné zásady výstavby textu. In: MEŠKO, Dušan – KATUŠČÁK, Dušan et al.: *Akademická príručka*. Druhé doplnené vydanie. Martin : Osveta, 2005, s. 215-238. ISBN 80-8063-200-6

KATUŠČÁK, Dušan. 1998. *Ako písať vysokoškolské a kvalifikačné práce*. Druhé doplnené vydanie. Bratislava : Stimul, 1998. ISBN 80-85697-82-3

KATUŠČÁK, Dušan. 2005. Citovanie a zoznam bibliografických odkazov v práci. In: MEŠKO, Dušan – KATUŠČÁK, Dušan et al.: *Akademická príručka*. Druhé doplnené vydanie. Martin : Osveta, 2005, s. 215-238. ISBN 80-8063-200-6

KATUŠČÁK, Dušan. 2008. *Ako písať záverečné a kvalifikačné práce*. 5. nezmenené vydanie. Nitra : Enigma, 2008. ISBN 978-80-89132-45-4

KATUŠČÁK, Dušan et al. 2005. Školské, záverečné a kvalifikačné práce, vedecký a odborný článok. In: MEŠKO, Dušan – KATUŠČÁK, Dušan et al.: *Akademická príručka*. Druhé doplnené vydanie. Martin : Osveta, 2005, s. 135-201. ISBN 80-8063-200-6

KIMLIČKA, Štefan. 2004. *Príklady citovania podľa ISO 690 a ISO 690-2 [online]*. Bratislava : Katedra knižničnej a informačnej vedy FiFUK, 2004
[cit. 26. októbra 2009]. Dostupné na : <http://www.fphi.uniba.sk/uploads/media/citovanie_prikklady.pdf>.

MÄSIAR, Pavel. 2005. *Požiadavky na úpravu záverečných písomných prác a bibliografické odkazy*. Štvrté upravené vydanie. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum Bratislavského kraja v Bratislave, 2005. ISBN 80-7164-391-2

STN 01 6910: 1999. *Pravidlá písania a úpravy písomností*. Bratislava : Slovenský ústav technickej normalizácie.

STN ISO 690: 1998. *Dokumentácia. Bibliografické odkazy*. Obsah, forma a štruktúra. Bratislava : Slovenský ústav technickej normalizácie – Vydavateľstvo.

STN ISO 690-2. 2001. Informácie a dokumentácia. *Bibliografické citácie*. Časť 2: Elektronické dokumenty alebo ich časti. Bratislava : Slovenský ústav technickej normalizácie.

ŠVEC, Štefan. 2002. Zostavovanie bibliografických odkazov a ich zoznamov podľa revidovanej STN ISO 690. In: *Pedagogická revue*, september – október 2002, roč. 54, č. 4, s. 364-372. ISSN 1335-1982

TUREK, Ivan. 1999. *Ako písať záverečnú prácu*. 3. vydanie. Prešov : Metodické centrum Prešov, 1999. ISBN 80-8045-161-3

Vyhláška Ministerstva školstva SR č. 445/2009 Z. z. o kontinuálnom vzdelávaní, kreditoch a atestáciách pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov

ZELINA, Miron. 1995. *Príručka určená na uskutočnenie pedagogického prieskumu, výskumu, experimentu, na napísanie práce z oblasti pedagogiky a pedagogickej psychológie*. I. vydanie. Bratislava : Metodické centrum mesta Bratislavy, 1995. ISBN 80-7164-112-X

A Požiadavky na rozsah záverečnej práce

Do počtu strán záverečnej práce sa počíta iba hlavná časť práce, do ktorej patrí úvod, jadro práce, záver a zoznam bibliografických odkazov. Teda nepočítajú sa napríklad ani prílohy. Ide samozrejme o normalizované strany. Pri prepočítaní normalizovaných strán na počet úderov (znakov vrátane medzier) treba počítať na jednu normalizovanú stranu 1 800 znakov, napríklad na 25 strán je to $25 \times 1\,800 = 45\,000$ znakov.

A.1 Rozsah písomnej atestačnej práce pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov

Rozsah atestačnej práce pre druhú atestáciu pedagogického zamestnanca alebo druhú atestáciu odborného zamestnanca je 40 až 60 strán.

Rozsah atestačnej práce pre prvú atestáciu pedagogického zamestnanca alebo prvú atestáciu odborného zamestnanca podľa dosiahnutého stupňa vzdelania je 25 až 35 strán pre dosiahnuté vysokoškolské vzdelanie najmenej druhého stupňa, 22 až 28 strán pre dosiahnuté vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa a 18 až 24 strán pre dosiahnuté úplné stredné všeobecné vzdelanie, úplné stredné odborné vzdelanie alebo vyššie odborné vzdelanie.

A.2 Rozsah písomnej záverečnej práce kontinuálneho vzdelávania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov

Rozsah písomnej záverečnej práce na ukončenie kvalifikačného vzdelávania je 35 až 50 strán pre pedagogického zamestnanca s požadovaným vysokoškolským vzdelaním najmenej druhého stupňa, 25 až 35 strán pre pedagogického zamestnanca s požadovaným vysokoškolským vzdelaním prvého stupňa a 20 až 25 strán pre ostatných pedagogických zamestnancov.

Rozsah písomnej záverečnej práce na ukončenie funkčného vzdelávania je 25 až 35 strán.

Rozsah písomnej záverečnej práce na ukončenie špecializačného vzdelávania je 20 až 25 strán pre špecializačné vzdelávanie v rozsahu 140 až 160 vyučovacích hodín, 16 až 20 strán pre špecializačné vzdelávanie v rozsahu 120 až 140 vyučovacích hodín a 12 až 16 strán pre špecializačné vzdelávanie v rozsahu 100 až 120 vyučovacích hodín.

B Ukážky úprav obalu a titulného listu

B.1 Ukážka úpravy obalu záverečnej práce

**METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM
V BRATISLAVE**

**TVORIVOSŤ V MATEMATIKE
NA ZÁKLADNEJ ŠKOLE**

MÁRIA KRÁSNA

2011

**TVORIVOSŤ V MATEMATIKE
NA ZÁKLADNEJ ŠKOLE**

PÍ SOMNÁ ATESTAČNÁ PRÁCA

Mgr. MÁRIA KRÁSNA

METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM, TOMÁŠIKOVA 4,
BRATISLAVA

Regionálne pracovisko, Ševčenkova 11,
Bratislava

Druhá atestácia

Pracovisko autora: Základná škola, Batkova 2, Bratislava

BRATISLAVA 2011